

MangEe sugandi fe

Xa xunmatie mu na danxaniyatɔɛ ɲama kui, xunmatie xa na mu kawandila danxaniyatɔɛɛ maxandima nɛ e xa xɛmɛɛ sugandi naxee nɔma findide xunmatie ra. XamE naxee wama yi wali suxufe e na e masen ma eglisie birin bE ala ko e xa tin na ra.

Eglisie naxee na xunmatie yi ra, yi kirayae nan e ra eglisie wuyaxi naxan yusima. A nO ma findi de kiraya gbEtE ra naxan mu kolon xi.

1. MangEe naxee na yi waxati e xamE sugandi xa na mu mixi gbEtE e man xa e xa tinfe maxOrin.
2. MangEe a falama danxaniyatɔɛ ɲama bE xamE yo mixi naxan wama findife fori ra a man a yEtE kolon a lan ma a xa a fala danxaniyatɔɛ ɲama bE. Xa danxaniyatɔɛ ɲama tin a ma a bara findi fori ra.
3. Eglisie maxOrin xi nE a xa xamE xili sa ala ko e xa findi forie ra. Na xamEe xili ma ala ko e xa a kolon xa e wama e xa findi forie ra, xa e bara e yEtE kolon e findima forie nan na.
4. Danxaniyatɔɛ xunmatie a maxandima danxaniyatɔɛ ɲama bɛ e xa mixie xilie rasanba e naxee maɲɔxunxi naxee nɔma na wali rabade. Na xanbi forie xamEe sugandi yi buki kui e
kerin. danxaniyatɔɛ ɲama maxɔrin e xa tin na ra xa na mu
b. mixie fama IOxun firin sOtOde ala ko e xa e xa sariyE birin yaba.
5. Xɛmɛ nde naxan wama findife xunmati ra, a na xunmatie maxɔrinma xa a nɔma findide xunmati ra.
kerin. E naxa lan a ma a naxa findi fori ra xa na mu
b. E tinma na ra, e man danxaniyatɔɛ ɲama xa tinfe fenma.
6. MangEe xamEe sugandi naxee mu findixi xuruse dOxOe ra ala ko e xa findi mixi sugandixie ra a nun e xa e kolon danxaniyatɔɛ ɲama bE. Mixi naxee na yi malanyi kui e maxOrin xi e xa xamEe xili sa e xa forie yi ra. Naxee na yi wali ra bama e fama nE lan de xamE keren keren ma ala ko e xa a kolon xa a yEtE ma sEmbE soxi kitaabui kui a nun xa a wama fori wali raba fe. Xa e wama e xa kopi nde so e yi ra Xuruse demadonyi xa wali xaranse (Eglise ndee a kolon a kawandi naxan fatanxi xuruse demadonyie nun e xa wali ra a bara gbo). Xa IOxun keren xaran gni dangi xanbi, xamE naxee tinxi wali ra naxan falaxi Xuruse demadonyi xa wali , mixi naxee na malan bore ma e fama nE e masende e bE e xa tin na ra. Mixi naxee na yi malanyi kui e fama IOxun firin sOtOde ala ko e xa yabi so

sariyE fe. Mixi naxee na kOntOfili kui e lan ma e siga mixi xOn ma naxan na kOntOfili ma. Xa fe nde mu yalan xi e lan ma e xa e maso mixi ra na xan e mali ma. Xεmεε naxee xa fe mu raxaraxi, e fama nε findide forie ra.

Compiler's Comment:Naxee falaxi koore ma, e findixi misaali ndee nan na forie sugandi ki ma. Na wali raba ki naxan sugandixi a findixi wali nan na naxan danxaniyatεε nama birin malima, a mu lanma a xa findi forie ra. Keren maniyaxi kira senni nan na.

Xuruse demadonyi xa wali

A naxa ndee findi xErE ra, a nun (GrEki *dé*)¹ndee [alo] namijɔnmεε bε a nun (*dé*) ndee [alo] namijɔnmεε, a nun (*dé*) ndee [alo] xibaaru fanji kawandilae, a nun (*dé*) ndee [alo] xuruse demadonyie nun (Greek kai)¹Ala xa Mixi Sugandixi kamalixi ra, alako won xa findi karamɔxεε ra, alako won xa seniyentεε xa fe birin xa kamali, won xa findi mixi kamalixie ra, won naxa findi dimεdie ra, foye birin xa won xanin won ya ra. yEtE kan, a findi fe ra naxan mixie ratantan ma, a nun, won to findixi tinxinyi ra xanunteya kui, won nOma won yEtE rayiriwade fe birin ma, naxan findixi xunyi ra — Ala xa Mixi Sugandixi; A tan nan fate birin malanxi a fanyi ra, a fa findi a ra, a fate birin xa wali ki ma, a nun fate yire birin xa wali ki ma, fate xa gboe a niyama a xa a yεtε ti xanunteya kui.» YLT Ephesians 4:11-16.

¹GirEki xui (*dé*) naxan ma senxi “a nun” a masenxi nE a wOyEn firin xa na mu masen gni firin tagi rasama, kOnO grek xui (kai) naxan ma senxi “a nun” a masenxi nE a wOyEn firin xa na mu wOyEn firin tagi rasama. Na kui, fatanfasi fangi nu lanma a xa findi xuruse demadonyie xaranfe ra (xa na mu a ra, xuruse demadonyie xaranma Kitaabui madangi gbegbe kui).

Pɔlu to yi bataaxε sεbε Efεsεkae ma, e nu a kolon a xεεrae xa wali nu findixi Ala xa Mixi Sugandixi tofe nan na a nu na bɔxi ma tεmui naxε, namijɔnmεε xa wali nu findixi masenyi kawandi nan na e naxan sɔtɔxi Ala ra, kawandilae xa wali nu findixi dijε xibaaru fanji kawandife nan na Ala xa Mixi Sugandixi xa sεrεxe saabui ra. Xunmatie xa xaran gni wali masenxi yi sEbEli 11 han 16 nan kui.

«[T]o sɛniyɛntɔɛɛ xa wali raba, alako Ala xa Mixi Sugandixi fate xa sabati, han won birin xa danxaniya keren sɔɔɔ, won xa Ala xa Di kolon, won xa findi mixi mɔɔɔ ra, won xa lu alɔ Ala xa Mixi Sugandixi kamalixi ki naxɛ, alako won naxa findi dimɛdie ra sɔɔɔ, naxee won xaninma yire birin, e xa fe fanyie ra, e xa lɔnni ra won lan ma won xa nO nOndi falade xanunteya kui, won lan ma won xa mO kira birin na ala ko won xa findi won xunyi ra, won xa findi Ala xa Mixi Sugandixi ra.

Xuruse demadonyie xa wali masen gni:

kerin. Wo xaran, wo balo, wo see raso, a nun wo xa findi mixi xungbe ra.

b. Wo mixie ralimaniya, wo e ralimaniya, wo e ralimaniya, wo e ralimaniya.

c. Lanlanteya nun lanlanteya ra sEmBɛ so.

d. Wo mixie ralimaniya fate ma kOnO a singe ra xaxili fure ma.

e. Wo mixie fen wo xa e ragbilen naxee bara e makuya xa na mu naxee na e makuyafe.

f. N ngaxakerenyie naxee na Ala xa Mixi Sugandixi xa yaamari bun ma, wo xa Ala maxandi wo yetɛ bɛ.

g. Wo xa wo ngaxakerenyie rakolon fe kobie ma naxee na dunija kira xɔɔ.

h. Ala xa sEnEɛ rafamanE wali ra, (a masen a nun a fala).

N'tan. Wo karamɔɔɔ wule falɛɛ nun e xa wule xaranyi makiiti; alo ina fala:

1) Mixi naxan Ala xa Mixi Sugandixi tondixi adamadi fate kui.

2) Mixi keren na kisi ma a mu a yEtE rafelen Ala xa Mixi Sugandixi wuli ra.

3) Kisi sOtOxi mixi naxan nabama.

(Timote I 3:2-7 ; Tite 1:6-11 ; Piyɛri I 5:2-4 ; Xɛɛraɛ xa taruxui 20:28-30 ; Efɛsɛ 4:11-15 ; Esekiyeli 34:2-5 ; Tesaloniki I 5:12-14 ; Yaki 5:14 nun Luka 1:53).

Pɔlu naxa a sɛbɛ 1 Tim 3:1-7 nun Tite 1 kui, a xɛmɛɛ xa nɔ xuruse demadonyi wali rabade, e lanma e xa fe ndee sɔɔɔ. Nɔndi nan yi ki: xa mixi nde a xaxili tima a xa findimatoe r, a wama awali xungbe . A lanma danxaniyatɔɛ pama xunmati xa findi mixi ra naxan mu fe paaxi yo falama, a xa ginɛ keren nan dɔɔɔ, a xa a yetɛ suxu, a xa a yetɛ suxu, a xa binyɛ sɔɔɔ, a xa mixie rasɛɛ, a fata mixie xarande, a mu siisima, a mu siisima, a mu sɔɔɔɛya, a man bɔɔɔ bɛxi, a mu siisima, a mu sɔɔɔɔma, a mu findi kɔbiri rafan mixi ra. A xa a xa denbaya rapɛɛɛ a fanyi ra, a man xa a mato a xa die xa a xui rabatu a fanyi ra. (Xa mixi mu fata a yetɛ xa denbaya rapɛɛɛɛɛ, a fa mɛɛnima Ala xa danxaniyatɔɛ pama ma di?) A mu lan a xa findi danxaniyatɔɛ nɛɛɛ ra, xa na mu a ra a nɔma

Wo xa wo yEtE igbo, wo xa bira kiiti keren nan bun ma alo SentanE. A man xa xili fanyi soto danxaniyatsee tagi, alako a naxa yaagi, a naxa bira Ibulisa xa gantanyi ra.» Kitaabui fori ndee “episkOp wali” nan falaxi a ra a nun manEtE ra.

“MangE”²– Kitaabui ndee bara Gireki xui madangi a fanyi ra *episkopeés as* “episkOpu xa walide.” EpiskOp xili nan nu a ra mangasanyi walikEe bE, na xanbi a naxa findi wali ra katoliki nun angelisi (etymonline.com). Yi masenyi “ walide ” mu na Gireki Kitaabui kui.

²GirEki xui *episkopeésa* ma senxi kantE, kantE, a nun kantama (na nan a ra xunmati). GirEki xui kui *episkopeésna* nan findixi wali ra ala naxan na mixie xa kirae, e xa walie, a nun e xa yugee matofe, ala ko a xa e xa fe mato a fangni ra, xa na mu sEwa xa na mu sunnunyi; matofe, fe matofe, sigafe waxati naxan ma a mixie nii fen ma; na nan na ki, ala xa kiiti waxati. (Thayer's)

³KERIN "wali xungbe," – wali findixi wali nan na, xa na mu a ra wali, walide mu a ra. A kelixi Gireki xui nan ma *ergounaxan* ma senxi wali, wali, xa na mu fe raba xi.

Xa naxan xili falama a gbegben gni sariyE ra” a toxi nE alo “mixi ki” xa na mu walisee ra ala ko mixi xa nO xaran de, xaranse, a nun kantafe, na nan a masenxi a ma senxi gbEtE nan na.

1 Timote 3 nun Tite 1.

Sebeli ti xa fahaamui

Ala xa Mixi Sugandixi xa masenyi suxu a fanyi ra	Ala xa Mixi Sugandixi nun a xa xerae xa sariyE kolon fe
yabi xun ma	a mu lanma a xa tOnxO ma
xili fangni, yunubi mu na naxan ma	xili fangni sOtOxi tande mixie ya ma
ginE keren xa xameE	GinE gbegbe mu a ra, a mu dOxOxi a xa ginE ra a mu futi kanafe kEdi fixi a ma
sEmbE ra, xaxili sEmbE ra	xaxili fan gni nan yusima
a yEtE suxufe	discipline, canon loose mu a ra
binyama	lanlanteya, yuge fangni
xOnE	mixi gbEtee xayì na xan ma
nO ma xaran de	sEmbE ra wOyEn ma
wo naxa wo yEtE fi siisi ma	wo naxa minse gbegbe min, wo naxa gere so

geresoe mu a ra (xOrOxOE)	gere mu a ra xa na mu a ra a xOnE mafuren
doyi	mixi fangni a nun mixi gbEtE ma gnErE fe
gere mu a ra	a mu lanma – “N ma fahaamui fatanxi Kitaabui nan na” na nan na ki wo gbe mu a ra
dundui mu a ra	a mu naafuli fe singe ra bama
a yEtE xa denbaya yamarima	denbaya sabatixi kObiri nan kui a mu findixi kObiri ra
wo naxa findi danxaniyatOrE nEnE ra	lan ma a xa tOrE sOtO alo danxaniyatOrE

Xuruse demadonyi wali kolon xi Gireki xui saxan nan na.

forie(GK.*presbuteros*) – adjectif naxan a ma senxi fori, xamE fori.

MangE/kantE/kantama/kantE(Gk.*eepiskopeés*) - mixi naxan mixie ra kolon ma fe kobi ma, a e ma kanta, a e makanta, a e mato, a e xa hayie mato, a man e xaranma. (Thayer)

xuruse demadonyie(Gk.*poimen*– baloe ra bama a nun mixi makantama fe kobie ma.

Barima forie lanma e xa findi mixi mɔxie ra, e xa Ala waxɔnfe kolon a xa danxaniyatɔe nama be, e man tinma a xa nama xa munafanyi tide dangi e yete kan xa munafanpi ra, a lanma a xa masen a xanunteya wali nan a ra, a mu findixi wali ra naxan lanma a xa rakamali, xa na mu a ra a xa findi binye xungbe ra.

Kitaabui fori/ xuruse demadonyi/ xunmatie/ kantamae/ xunmatie lan ma e xa:

kerin. Wo xa wo bore mali Ala ra anun danxaniyatɔe ra a xa danxaniyatɔe nama tagi.

b. Ala xa Mixi Sugandixi nun a xa xɛrae xa sariyE kolonfe a nun a faxamufe ala ko danxaniyatOe xa findi Ala xa wali ra a waxOn gni rabafe ra a nun a xa findi mixi xungbe ra Ala xa fe kui.

c. Wule xaran gni kolon fe a nun kirayae fife mixie ma naxee na e xa yaamari bun ma ala ko e xa na xaran gni kolon, e xa a kolon, e man xa nO na xaran gni kana de. Misali ra, e xa waxati ma sariyE nu gboxi na nan nu a ra mixi birin kobi nan a ra. Isa mu nu nOma findide adama fate kobi ra; na nan a ra, a nu findixi fe fufafu nan na – gnosticism.

d. Fahaamui/xaxili nun wule sariyE tagiraba kolon fe.

e. A lan ma a xa findi yarerati ra a nun a xa a xaxili ti mixi gbEtee ma.

f. A faxamufe a fangnira xaxili walisee ma naxan lan ma a xa raba ala ko a xa mixie makanta naxee na a xa yaamari bun ma, a xa danxaniyatE boree ra kiraya donse ma, a xa e ra sEmbE ala ko e xa findi Ala xa Mixi Sugandixi misali ra, a man xa e makanta xaxili kobie ma.

Pɔlu naxa a sebe Yuwifie nun Rɔmakae nu danxaniyatɔɛɛ tɔɔɔma tɛmui naxɛ. Na kui, naxee nu wama xuruse demadonyi wali kɔn, e nu tinma e xa e nii sa fe ɲaaxi kui alako e xa e boree makanta. Ngaxakerenyie xa xaxili xa fe nan nu tide gbo a fate bendɛ bɛ. A mu nu findixi binyE ra, sEmbE ra, xa na mu binyE ra kOnO wali xOrOxOE nan nu a ra naxan nu maxOrin ma:

1. Wo xa wo ngaxakerenyie makanta hali a to findi a xa simaya ra.
2. A nOma xaran de a masenxi nE, a xa a xa xaran gni nun a xa kOntOfili masen a fangni ra (a kelixi grek xui nan ma *didaktikos masen gnixaxilima* xaran gni kui -Thayer).
3. DignE - i naxa gbilen i bElExE ma xa na mu i naxa i yEtE ma fura kiiti sade.
4. Kinikini, xanunteya nun dijɛ.
5. Wo nun Ala xa mixie xa tOrE, e xa sunnunyi, a nun e xa kOntOfili.
6. Mixi tinxin gni, e mu findixi mixi ra na xan e yEtE matOxO ma.

Ala xa marasi naxan fi Esekiyeli ma, a lanma a xa findi xuruse demadonyie nan na a xa mangeya bun ma.

Alatala naxa a masen n bE, (Ezekiel) "Adamadi, i xa masenyi ti Isirayila xurusee ma (e xa yareratɛ); I xa a fala e bɛ, «Wo Marigi Alatala yi nan masenxi: ɲaxankatɛ na Isirayila xuruse demadonyie bɛ, naxee mɛɛnima e yetɛ ma. A mu lanma xuruse demadonyie xa mɛɛni xurusee ma? Wo xɔɔɛ sube donma, wo sube xabe ragoroma wo ma, wo xuruse fanyie kɔn naxaba, kɔnɔ wo mu mɛɛnima xurusee ma. Wo mu

- a. kerin. sEmbEtaree sEmbE so
- b. furemae rayabu
- c. a naxa mixi maxOrin xiri.
- d. e naxa gbilen mixi lOxEe ra
- e. e naxan lOE xi fenfe.

Na mu findixi wali ra xa na mu wali ra naxan lan ma a xa raba layiri nEnE kui?